בית שער אכסדרה ומרפסת? ת"ל "בית" מה בית מיוחד לדירה יצאו אלו שאין מיוחדין לדירה, יכול שאני מרבה אף בית הכסא ובית הבורסקי ובית המרחץ ובית הטבילה? ת"ל "בית" מה בית העשוי לכבוד אף כל העשוי לכבוד יצאו אלו שאין עשויין לכבוד יכול שאני מרבה אף הר הבית והלשכות והעזרות? ת"ל "בית" מה בית שהוא חול אף כל שהוא חול יצאו אלו שהן קודש. תיובתא. תני רב שמואל בר יהודה קמיה דרבא ששה שערים פטורין מן המזוזה בית התבן ובית הבקר ובית העצים ובית האוצרות ושער המדי ושער שאינו מקורה ושער שאינו גבוה י'. א"ל פתחת בששה וסלקת בשבעה? א"ל שער המדי תנאי היא דתניא *כיפה ר"מ מחייב במזוזה וחכמים פוטרים ושוין שאם יש ברגלה עשרה שחייבת במזוזה. אמר אביי הכ"ע גבוהה י' ואין ברגלה ג' ולאו כלום היא א"נ יש ברגלה ג' ואינה גבוהה י' ולאו כלום היא לא נחלקו אלא בגבוהה י' ויש ברגלה ג' ואין ברחבה ד' ויש בה לחוק להשלימה לארבעה *ר"מ סבר חוקקין להשלים ורבנן סברי אין חוקקין להשלים. ת"ר בית הכנסת ובית האשה ובית השותפין חייבת במזוזה. פשיטא? מהו דתימא "ביתך" ולא ביתה "ביתך" ולא בתיהם קמשמע לן, ואימא הכי נמי? אמר קרא "למען ירבו ימיכם וימי בניכם" הני בעו חיי והני לא בעו חיי! אלא "ביתך" למה לי? כדרבא *דאמר רבא "ביתך" דרך ביאתך וכי עקר איניש כרעיה, דימינא עקר ברישא, תניא אידך *) בית הכנסת ובית השותפין ובית האשה מטמאין בנגעים פשיטא? מהו דתימא "ובא אשר לו הבית" לו ולא לה, לו ולא להן, קמ"ל, ואימא ה"נ? אמר קרא "בבית ארץ אחוזתכם" אלא "לו" למה לי? *מי שמייחד "ביתו" לו שאינו רוצה להשאיל כליו ואומר שאין לו, הקב"ה מפרסמו כשמפנה את ביתו פרט למשאיל כליו לאחרים. ובית הכנסת מי מטמא בנגעים והתניא יכול יהיו בתי כנסיות ובתי מדרשות מטמאין בנגעים ת"ל "ובא אשר לו הבית" מי שמיוחד לו יצאו אלו שאין מיוחדין לו. לא קשיא הא ר"מ הא רבנן דתניא בית הכנסת שיש בה בית דירה לחזן הכנסת חייב במזוזה, ושאין בה בית דירה ר"מ מחייב וחכמים פוטרין. ואיבעית אימא הא והא רבנן ולא קשיא הא דאית בה בית דירה הא דלית בה בית דירה ואי בעית אימא הא והא דלית בה בית דירה

והא

---

*) [תוספתא דנגעים פ"ו]

בית שער · בית קטן שעושין לפני שער החצר והכל עושין אותו קפנדריא: **מרפסת** · אלרו"ד והוא ארוך לפני פתחי עליות הרבה וכולן עולין דרך שם: **אכסדרה** · פרוזדור שלפני בתים: **פיוכסא** · ועל כרחך כתמה הגאי היא: **ושער סמדי** · שעושין בכיפה שכן עושין בנודי: **שאינו מקורה** · שהוא פרוץ מלמעלה לגמרי מאין כיסוי: **וחכמים פוטרין** · שאין שער בלא רוחב ד' וכל כיפה מתקצרת ברחבה לפחות מד': **ושוין שאם יש ברגלים י'** · קודם שיתחיל העיגול ותתמעט רחבה שחייבת שאפי' שהכל סתום מי' ולמעלה יש שיעור פתח בגובהה י' ברוחב ד': **גבוהה י'** · בין הכל: **ואין ברגלה ג'** · גובה שנתמעט רוחבה קודם שיגביה גבהה ג': **ולאו כלום היא** · דכל פחות מג' גובה ארעא סמיכתא היא ואין כאן לא שם פתח של ד' ואפי' ר"מ מודה שאין כאן התחלה לומר חקוק והשלם: **א"נ יש ברגלה ג'** · קודם שנתמעט רחבה מד' ואינה גבוהה יו"ד בין הכל ולאו כלום היא: **ויש ברגלה ג'** · ברוחב ד' ואינה רחבה ד' בגובהה י' שקודם שהגביהה י' נתמעט רחבה מד' ויש בה לחוק ולהרחיב החלל למעלה כמדה של מטה שאין החומה הולכת וכלה מבחוץ לפי החלל הפנימי כזה* אלא החומה ארוכה למעלה מבחוץ לחלל כמשפט כזה*: **ר"מ סבר** · הואיל והתחיל בה ג' ברוחב ד' שם פתח עליו ורואין כאילו הוא חקוק למעלה להרחיב כמדתו שלמטה: **למען ירבו ימיכם** · כל האמור בחיים חייב משמע: **דרך ביאתך** · לימין בבואו לבית ולא מימין לצאתו: **למי שמייחד ביתו לו** · שכלי תשמישו מיוחדין לו ואינו משאילן לשכניו כלומר שהנגעים באים על צרות העין:

דכרכים

הכל מודים בגבוהה ט' · תימה דאמר בפ"ק דשבת (דף ז:) זרק למעלה מעשרה והלכה ונחה בחור כל שהוא באנו למחלוקת ר"מ ורבנן אומר ר"י דהתם מיירי בחור שהוא ד' על ד' מכפנים לצד רה"י ולצד רה"ר כלה עד כל שהוא דאי האי כל שהוא מכל צד בהא לא הוה אמר ר"מ חוקקים להשלים כדאמר הכא הכל מודים באין ברגליה ג' או אינה גבוהה י' ולא כלום והקשה רבינו שמשון אהא דקאמר התם הזורק ד' אמות בכותל למטה מי' כזורק בארץ למעלה מי' כזורק באויר ופריך למטה מי' כזורק בארץ והא לא נח וא"ר יוחנן בדבלה שמינה והדר פריך ואי ס"ד הורי רה"ר כרה"ר דמו לוקמא בחור ומשני בכותל דלית בה חור ממאי מדקתני למעלה מי' כזורק באויר וכ"ת דאית ביה חור אמאי כזורק באויר וכי תימא דלית ביה ד' על ד' והאמר רב יהודה כו' עד באנו למחלוקת ר"מ ורבנן דר"מ סבר חוקקין להשלים והשתא מאי פריך לוקמא בדאית ביה חור וכגון שאין בו ד' על ד' אפילו מכפנים ותירץ כתם חורים שבכתלים הם רחבים ד' מכפנים כדי להשתמש בהם ומתקצרים לצד רה"ר כדי שלא יקחו מהם חפצים שבתוכו ולא נהירא לי דהאי שיטא דמי לא משכחת לה טובא חורין שלרים מבית ומחוץ ובלא"ה קשיא לן התם לוקמא בכותל דקה שאינה רחבה ואין בו לחוק ד' על ד' ועוד הקשה שם רש"י מאי פריך לוקמא כרבנן דלית להו חוקקין להשלים ותירץ דהתם מתני' היא בפרק הזורק (שם דף ק:) והתם מתני' ר"מ היא ולי נראה להרץ כולהו קושיות דשפיר פריך הש"ס דעל כרחך אי איירי דנח בחור איירי בחור שיש בה ד' מכפנים ובכותל עב שיש בו לחוק ולהשלים ואתיא כר"מ דאמר חוקקין להשלים דדומיא דהכי. דהזורק למטה מי' כזורק בארץ מיירי כמי שנח בחור ד' וחייב משום דאית ביה ד' מכפנים וכר' מאיר דחוקקין להשלים הרי נח ד' על ד' דאי לא תימא הכי כיון דלית ביה ארבעה על ארבעה אמאי חייב הא לא נח ברשות הרבים אלא במקום פטור:

רבי מאיר סבר חוקקין להשלים · הא דאמר בפ"ק דשבת (דף ז:) בית שאין תוכו י' אין מטלטלין בתוכו כו' אתיא ככולי עלמא וכיון דאין גבוה י' במקום דוכתא לא אמרינן חוקקין להשלים:

שאין בו בית דירה ר"מ מחייב וחכמים פוטרין · משמע מכאן דבית הכנסת ובית המדרש שאין בו בית דירה דלא בעי מזוזה למסקנא הילכתא כרבנן והא דאמר פרק הקומץ רבה (מנחות דף לג.) והא הואי פיתחא דהוה עייל ביה רב הונא לבי מדרשא והוה ליה מזוזה וליכא למימר דהתם מיירי בדאית ביה בית דירה דא"כ מאי פריך מינה התם לפתחא דהוה עייל ביה רבי לבי מדרשא לא הוה ליה מזוזה ליטני דההיא דרבי לא הוה ביה בית דירה ודרב הונא באית ביה בית דירה י"ל דהתם מיירי בפתח הבית שהיה נכנס ויוצא בו לבית המדרש וכפי' (*הרואה) במסכת ברכות (דף מז:) משמע נמי דהלכתא כמאן דפטר גבי אביי *ורבא דהוו אזלי באורחא וכי מטו לבי כנישתא א"ל (*רבא) לאביי ליעול מר א"ל עד האידנא לאו מר הנא א"ל הכי א"ר יוחנן אין מכבדין בדרכים וכו' עד אין מכבדין אלא בפתח שיש בו מזוזה יש בו מזוזה ס"ד אלא בפתח הראוי למזוזה משמע דפתח בית הכנסת פטור מיהו בירושלמי פ"ג דמגילה משמע דבי מדרשא דר' חנינא ממש הוה ליה מזוזה גבי מזוזה שניתנה בשליש העליון הגע עצמך שהיה השער גבוה א"ל נותנה כנגד כתיפותיו בי מדרשא דר' חנינא עביד כן וי"ל דבי מדרשא דר' חנינא ודרב הונא ודר' חנינא שלהם היו ולא של רבים אלא של עצמם*:

ירושלים

תוספות ישנים

[illegible]

גליון הש"ס [illegible]

עין משפט נר מצוה

לד א מיי' פ"ו מהלכות ס"ת ומזוזה הל' ז טוש"ע י"ד סי' רפו ס"ז:

לה ב שם הל' ט טוש"ע שם סעיף ד:

לו ג שם הלכה ו:

לז ד שם הל' ה טוש"ע שם סעיף יד:

לח ה שם הלכה ד טוש"ע י"ד סי' רפו סעיף ב:

לט ו טוש"ע י"ד סי' רפו סעיף א:

מ ז מיי' שם הלכה יב טוש"ע י"ד סי' רפט סעיף ב:

מא ח ט מיי' פי"ד מהל' טומאת צרעת הלכה יד:

נושא/מגמה

מי הם התכונות של בית שחייב במזוזה

רבינו חננאל

וקי"ל כרב כהנא וכי הא מתניתא אבל בית שער אכסדרה ומרפסת פטורין מפני שאין מיוחדין לדירה ובית הכסא ובית המרחץ ובית הבורסקי ובית הטבילה פטורין מפני שאין עשויין לכבוד והר הבית והלשכות והעזרות פטורין שאינן חול כמו ביתך אלא הם קדש. תני ו' שערים פטורין מן המזוזה בית התבן בית הבקר בית העצים ובית האוצרות. ורב כהנא מוקים לה כשהנשים רוחצות בהן ושער המדי ושער שאינה מקורה ושער שאינו גבוה י' טפחים הני ז' הוו. ופרקינן ו' לדברי הכל פטורים שער המדי יש מי שמחייב דתניא כיפה בלשון יון קמרא והוא שער המדי. ר' מאיר מחייב במזוזה וחכמים פוטרין ושוין שאם יש (בכולה) [ברגליה] י"ט שחייבת. אמר אביי כ"ע אם זו הכיפה גבוה י' באמצעה ואין ברגליה ג' אי נמי יש ברגליה ג' ואין באמצעה י' פטורה לא נחלקו אלא בשיש בה גבוה י' ויש ברגליה ג' ואין בתוכה רוחב ד' ויש בה לחקוק ולהשלימה לארבעה. ר' מאיר סבר חוקקין להשלים ורבנן סברי אין חוקקין להשלים ופשוטה היא לא כתבנוה אלא מפני שיש חילוף בנוסחאות. פי' הא דאמר רבא ביתך דרך ביאתך. וכי עקר איניש דימיניה עקר ברישא כלומר חייב לקבוע המזוזה בצד הימין של פתח שבשיכנס לביתו תהיה לו בימינו: ת"ר בית הכנסת ובית האשה ובית השותפין חייב במזוזה פשיטא כו'. וכן כל אלו מטמאין בנגעים פשיטא כו'. ובא אשר לו הבית למי שמיוחד ביתו לו. פי' מי שאינו מכנים אורחים בתוך ביתו אבל ביתו מיוחד לו ולא לזולתו כדכתיב נתיב לא ידעו עיט וגו' ואקשינן וביה"כ מטמא בנגעים ת"ל ובא אשר לו הבית כו':

תורה אור

דברים יא

ויקרא יד

שם

עירובין יא:

שבת ז: ק:

[עירובין יא:]

נג: קא:

מנחות לג.

[ע"ש חולין קלה: ע"ב]

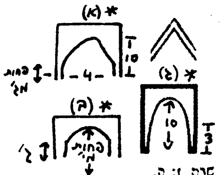[ערכין טז.]